

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

УДК 811.111:378

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.15079872>

Джерела формування правничої термінології в європейському дискурсі: сутність та особливості правничих термінів

Довгополова Ганна Геннадіївна

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри гуманітарних дисциплін, Сумська філія Харківського національного університету внутрішніх справ, 40007, м. Суми, вул. Миру 24, Україна, a.dovgorolova@ukr.net,
<https://orcid.org/0000-0003-3157-0973>

Прийнято: 05.03.2025 | Опубліковано: 15.03.2025

Анотація. У статті проаналізовано джерела формування сучасної правничої термінології в європейському дискурсі. Правнича термінологія англійської мови є досить різноманітною та містить багато термінів, які мають відповідники в інших мовах. Проте деякі терміни можуть мати різні відповідники в залежності від контексту вживання та специфіки правової галузі. Тому для визначення точного перекладу термінів необхідно враховувати їх контекстуальне значення та використання в практиці. Англійська мова має свої особливості та нюанси, які не завжди можна точно відтворити українською мовою. Тому, при перекладі термінів необхідно враховувати не тільки лінгвістичні аспекти, а й правову специфіку термінології. Для проведення термінологічного аналізу можна використовувати різні джерела, такі як законодавчі акти, спеціалізовані словники та енциклопедії, наукові статті та монографії, юридичні документи та рішення судів. Окрім того, корисним є також вивчення використання термінів у реальній практиці, наприклад, в

текстах договорів, заяв, позовних заяв та інших документів, що використовуються в практиці юридичної діяльності. Термінологічний аналіз є важливим етапом формування англійськомовної правничої термінології в умовах євроінтеграційних процесів. Він дозволяє визначити відповідності термінів української та англійської мов, а також вивчити їх використання та специфіку в правовій галузі. Здійснення термінологічного аналізу є важливим етапом для розвитку правничої термінології в умовах євроінтеграції. Це дозволить створити єдину термінологію для спілкування з іноземними партнерами та забезпечити її зрозумілість та доступність для всіх громадян. Культурні аспекти грають важливу роль в правовій термінології. Кожна країна має свою власну систему права, що базується на культурних та історичних традиціях, і це відображається у вживанні термінології. Тому окрему увагу приділено сучасним процесам стандартизації правничої лексики в контексті процесів євроінтеграції з огляду на наявність полісемії та синонімії юридичних термінів.

***Ключові слова:** іноземна мова, юридична термінологія, термін, джерела правничої термінології, мова права, лінгвістика права.*

Sources of formation of legal terminology in European discourse: essence and features of legal terms

Hanna Dovhopolova

Candidate of Pedagogical Sciences, Docent, Docent of the Department of Humanitarian Disciplines, Kharkiv National University of Internal Affairs Sumy branch, 40007, Sumy, Myru St. 24, Ukraine, a.dovgopolova@ukr.net,
<https://orcid.org/0000-0003-3157-0973>

***Abstract.** The article analyzes the sources of formation of modern legal terminology in European discourse. Legal terminology of English is quite diverse and*

contains many terms that have equivalents in other languages. However, some terms may have different equivalents depending on the context of use and the specifics of the legal field. Therefore, to determine the exact translation of terms, it is necessary to take into account their contextual meaning and use in practice. English has its own peculiarities and nuances that cannot always be accurately reproduced in Ukrainian. Therefore, when translating terms, it is necessary to take into account not only linguistic aspects, but also the legal specifics of terminology. To conduct a terminological analysis, you can use various sources, such as legislative acts, specialized dictionaries and encyclopedias, scientific articles and monographs, legal documents and court decisions. In addition, it is also useful to study the use of terms in real practice, for example, in the texts of contracts, applications, statements of claim and other documents used in the practice of legal activity. Terminological analysis is an important stage in the formation of English-language legal terminology in the context of European integration processes. It allows you to determine the correspondence of Ukrainian and English terms, as well as to study their use and specificity in the legal field. Carrying out terminological analysis is an important stage for the development of legal terminology in the context of European integration. This will allow you to create a single terminology for communication with foreign partners and ensure its clarity and accessibility for all citizens. Cultural aspects play an important role in legal terminology. Each country has its own legal system, based on cultural and historical traditions, and this is reflected in the use of terminology. Therefore, special attention is paid to modern processes of standardization of legal vocabulary in the context of European integration processes, given the high polysemy and synonymy of legal terms.

Keywords: *foreign language, legal terminology, term, sources of legal terminology, language of law, linguistics of law.*

Постановка проблеми. Правнича термінологія англійської мови є досить різноманітною та містить багато термінів, які мають відповідники в інших мовах.

Проте, деякі терміни можуть мати різні відповідники в залежності від контексту вживання та специфіки правової галузі. Наприклад, терміни *compensation*, *restitution*, *indemnification* можуть перекладатися як «відшкодування» залежно від контексту та способу використання. Тому для визначення точного перекладу термінів необхідно враховувати їх контекстуальне значення, джерело походження та використання в практиці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Термінологічний аналіз є важливим етапом формування англійськомовної правничої термінології в умовах євроінтеграційних процесів. Він дозволяє визначити відповідності термінів української та англійської мов, а також вивчити їх використання та специфіку в правовій галузі. Для проведення термінологічного аналізу можна використовувати різні джерела, такі як законодавчі акти, словники та наукові статті, а також вивчення використання термінів у реальній практиці. Так, В. Лазарєв [2, с. 8] вважає, що у вербалізації понять права у системах термінів різних мов виявляється їх збіг та семантична близькість, а також безеквівалентність семантичних структур, етнокультурний компонент значення, що віддзеркалює своєрідність правових засад різних суспільств. Встановлено, зокрема, що у семантиці термінів різних мов виявляється більше спільних ознак, ніж відмінних. Істотні ознаки семантичних полів збігаються, наприклад у таких термінологічних позначеннях сфери права: укр. *право* – англ. *law*, укр. *покарання* – англ. *punishment*, укр. *особа* – англ. *person*, укр. *суд* – англ. *court*. «Проте семантичні групи порівнюваних терміносистем характеризуються різною лексичною наповнюваністю залежно від ступеня соціальної значущості позначуваних понять» [6, с. 101-102]. Збіг термінів свідчить про подібність різних правових систем та їхню спільну логіко-поняттєву основу.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Англійська правнича термінологія має багатий арсенал термінів, які можуть мати відповідники в українській мові. Однак, важливо зазначити, що англійська мова має свої особливості та нюанси, які не завжди можна точно відтворити

українською мовою. Тому при перекладі термінів необхідно враховувати не тільки лінгвістичні аспекти, а й правову специфіку термінології та джерела її походження.

Потенційний внесок даної статті в теорію та методику професійної освіти полягає в класифікації та аналізі джерел формування правничої термінології в європейському дискурсі та їх впливу на сутність та особливості правничих термінів.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета дослідження: вивчити особливості процесів формування та уніфікації міжнародної англійськомовної правничої термінології в умовах євроінтеграційних процесів з урахуванням походження термінологічних одиниць.

Виклад основного матеріалу дослідження. Оскільки право має величезний вплив на життя людей та суспільства в цілому, правничі термінологія повинна бути доступною та зрозумілою для кожного громадянина. Необхідно зазначити, що термінологічний аналіз є важливим не тільки для формування правничої термінології, але й для забезпечення її однозначності та зрозумілості в різних контекстах. Як зазначає М. Любченко, «право може бути ефективним регулятором суспільних відносин тільки тоді, коли його внутрішня і зовнішня форми відповідають найвищим стандартам юридичної техніки. Реалізація принципів права, прав і свобод людини і громадянина неможлива без ясності та недвозначності правових приписів, у яких закріплюються норми права. Мова нормативно-правових та інших юридичних актів, юридичної науки і практики є одним із важливих показників рівня розвитку правової системи суспільства. Держава має бути зацікавлена в юридичній мові, зрозумілій для всіх учасників суспільних відносин, що стане надійним засобом комунікації в процесі правового регулювання, управління і судочинства» [3, с. 6].

Крім того, вивчення правничої термінології має важливе значення для забезпечення правової культури та правової свідомості в суспільстві. Люди

повинні мати можливість розуміти свої права та обов'язки, а також бути в змозі захищати їх у разі порушення.

Структура правничої термінології може варіюватися в залежності від сфери її застосування. Проте аспекти, які беруть до уваги в галузі юридичного термінознавства універсальні [1; 9; 14]. Доцільно розрізняти такі аспекти юридичного термінознавства: термінологічні одиниці, дефініції, джерела та сфери застосування термінів і дефініцій (законодавчі акти, довідкова література (словники), наукова література в галузі права, правнича документація):

- терміни та їх дефініції – це основні одиниці правової термінології, які використовуються в юридичних документах та законодавстві;
- концепти та поняття - абстрактні терміни, які мають певне значення в правовій термінології та використовуються для опису певних процесів та явищ в правовій галузі;
- спеціалізовані словники - джерела, які містять офіційні визначення термінів та їх використання в правовій галузі;
- законодавчі акти - документи, які містять нормативні визначення термінів та їх використання в правовій галузі;
- наукові статті та монографії - джерела, які містять аналіз та дослідження правової термінології, її ефективність та використання в практиці;
- рішення судів - документи, які містять визначення термінів та їх використання в правовій практиці, а також допомагають зрозуміти правову практику та її особливості;
- практичні документи - джерела, які містять реальні приклади використання правової термінології в практичній діяльності, такі як договори, заяви, позовні заяви та інші юридичні документи, в тому числі міжнародні договори та угоди (документи, які містять визначення термінів та їх використання в міжнародній правовій практиці).

У процесі формування та уніфікації міжнародної англійськомовної правничої термінології в умовах євроінтеграційних процесів, слід враховувати походження термінів (в інших термінах – їх етимологію, тобто основи їх формування) та структурно-семантичні особливості термінологічних одиниць, які можуть бути представленими окремими лексемами або їх сполученнями, в тому числі і стійкими виразами (фразеологізмами). Усі види таких термінологічних одиниць регулярно трапляються в різних правових документах [7]. Не менш важливим, на наш погляд, є культурний аспект правничої термінології. Він пов'язаний з урахуванням культурних та історичних особливостей країн, що має значний вплив на формування та розуміння правових термінів. Розглянемо зазначені вище аспекти детальніше.

Терміни та їх дефініції є основними одиницями правової термінології. Термін – це слово або словосполучення, що має точне визначення та використовується для позначення поняття чи явища в певній науковій галузі, в даному випадку – в правовій галузі. Дефініція терміну – це його офіційне визначення, яке викладається в спеціалізованих словниках та законодавчих актах. Використання правильної термінології є дуже важливим у правовій галузі, оскільки це дозволяє уникнути непорозумінь та помилок у тлумаченні законодавства, забезпечує точність та юридичну вірогідність документів.

У нашому дослідженні ми спираємося на визначення юридичного терміну, запропонованого в юридичній енциклопедії: «юридичний термін – слово або словосполучення, що виражає поняття з правової сфери суспільного життя і має визначення в юридичній літературі (нормативно-правових актах, юридичних словниках, довідниках, енциклопедіях, наукових працях тощо)» [5, с. 482]. Таким чином, юридичний термін співвідносний з правовим поняттям. На конкретні поняття спирається правове знання. Саме поняття репрезентовані у звукових формах, а їх зміст, обсяг і структура є «логіко-смісловою основою для окреслення термінологічного значення у формі дефініції, яка узагальнює найістотніші ознаки і взаємозв'язки правового явища» [6, с. 100].

Термінологічна одиниця відрізняється від нетермінологічного слова. О. Чайка [4, с. 105] вбачає цю різницю в тому, що терміну не властивий повний вияв рис загальноновживаного слова: теоретично кожне слово може бути терміном, але воно стає ним тільки за умови актуалізації.

Спеціалізовані словники є важливим джерелом правової термінології, оскільки вони містять офіційні визначення термінів та їх використання в правовій галузі. Такі словники можуть бути створені як урядовими органами, так і незалежними дослідницькими групами або видавництвами.

Спеціалізовані словники зазвичай містять детальні визначення термінів, що допомагає зрозуміти їх значення та використання в конкретному контексті.

Крім того, такі словники можуть включати приклади вживання термінів у реальних ситуаціях, що допомагає зрозуміти їх застосування в практичній діяльності. У якості прикладів спеціалізованих словників у правовій галузі можна навести такі: «Black's Law Dictionary», «Ballentine's Law Dictionary», «A Dictionary of Modern Legal Usage», «Oxford Dictionary of Law», «West's Encyclopedia of American Law» та інші.

Законодавчі акти є одним з найважливіших джерел правової термінології. Ці документи містять офіційні визначення термінів, які використовуються в правовій галузі, та нормативні акти, що регулюють їх застосування. Вони також містять положення, що регулюють застосування термінів в правовій практиці.

Наприклад, Конституція України містить визначення таких термінів, як «держава», «нація», «релігія», «свобода» та інші. Закони України містять визначення термінів, які стосуються певної сфери права, наприклад, Кодекс України про адміністративні правопорушення містить визначення термінів, які стосуються порушення адміністративного законодавства.

Наукові статті та монографії є важливими джерелами для аналізу та дослідження правової термінології. Вони містять інформацію про використання термінів у конкретних контекстах, їх точні визначення, а також огляди різних підходів до формування термінології в правовій галузі.

Дослідження, проведені у наукових статтях та монографіях, можуть відображати ефективність та неефективність використання термінології в практичній діяльності. Такі дослідження можуть бути корисними при формуванні та вдосконаленні правової термінології у відповідних галузях.

Рішення судів є важливим джерелом правової термінології, оскільки вони містять визначення термінів та їх використання в конкретних справах. Крім того, рішення судів є важливим інструментом для зрозуміння правової практики та її особливостей, оскільки вони дають приклади та ілюстрації застосування правових термінів у різних контекстах.

Практичні документи є важливим джерелом для вивчення правової термінології, оскільки вони містять реальні приклади використання термінів в юридичній практиці. Це можуть бути різноманітні документи, такі як договори, заяви, позовні заяви, рішення органів влади та інші. Через те, що практичні документи є конкретними та реалізованими у практичній діяльності, вони допомагають краще зрозуміти сутність термінів та їх використання в реальних ситуаціях. Однак важливо враховувати, що практичні документи можуть містити відмінності від документів, що нормативно визначають терміни, тому потрібно бути уважним і перевіряти документи з точки зору правової відповідності [8; 12].

Міжнародні договори та угоди містять визначення термінів та їх використання в міжнародній правовій практиці. У цих документах визначаються стандарти та правила, які застосовуються в міжнародних відносинах, тому розуміння правової термінології в цих документах є дуже важливим для ефективної міжнародної співпраці. Міжнародні договори та угоди можуть містити терміни, які не зустрічаються в національному законодавстві, тому для їх правильного розуміння необхідно вивчати міжнародну правову термінологію.

Концепти та поняття є важливими елементами правової термінології, оскільки вони використовуються для опису абстрактних ідей, процесів та явищ, що відбуваються в правовій галузі. Наприклад, такі концепти як «правосуддя»,

«законність», «державна влада» та інші, визначають загальні принципи та цінності, які лежать в основі правової системи. Використання концептів допомагає уникнути неоднозначності та неточності при формулюванні правових понять та термінів [10; 11; 13; 15].

Етимологія вивчає походження слів, їх історію та зв'язки з іншими словами в мові. У правовій термінології знання етимології термінів може допомогти зрозуміти їх значення та використання в різних контекстах. Наприклад, слово *конституція* походить від лат. *constitutio*, що означає «установлення» або «структурування», і вказує на основний закон країни, що установлює права та обов'язки громадян та держави. Як зазначено в юридичній енциклопедії, «юридичний термін за походженням може бути питомим національним (*відповідач, держава, закон, заповіт, злочин, суд, уряд*) або запозиченим, наприклад, *абандон* (франц.), *авізо* (італ.), *бойкот* (англ.), *вексель* (нім.), *евтаназія* (грец.), *ембюдсмен* (швед.), *юриспруденція* (лат.). На основі поєднання національних та запозичених термінів і терміноелементів утворено значну кількість юридичних термінів (*експертний висновок, імунітет свідка, кримінально-вико- навче право*). Серед юридичних термінів багато запозичень латинського і грецького походження (*адвокат, алібі, інавгурація, конституція, політика, юстиція*). Власне, й саме слово *термінологія* складається з латинського елемента *terminus* – межа, та грецького *logos* – вчення» [5, с. 467].

Фразеологізми – це вирази, що складаються зі слів, які разом мають певне значення та вживаються як єдиний вираз. У правовій термінології такі вирази використовуються для точного вираження певних правових понять і термінів, а також для уникнення можливих помилок в текстах правових документів. Наприклад, «фізична особа», «юридична особа», «захист прав та інтересів громадян та держави», «право власності» тощо. Фразеологізми є невід'ємною складовою частиною правової термінології, яка має свої особливості вживання та інтерпретації.

Культурні аспекти грають важливу роль в правовій термінології. Кожна країна має свою власну систему права, що базується на культурних та історичних традиціях, і це відображається у вживанні термінології. Наприклад, у більшості країн, що базуються на системі англійського права, використовуються терміни, що мають своє коріння у спільному праві (*common law*), такі як *precedent* «прецедент», *tort* «цивільне правопорушення», *liability* «відповідальність» тощо. У країнах, що базуються на системі римського права, таких як Франція та Італія, використовуються інші терміни та вирази. Наприклад, фр. *responsabilité civile* «цивільна відповідальність», *arrêt* «рішення суду» тощо.

Висновки. Отже, здійснення термінологічного аналізу є важливим етапом для розвитку правничої термінології в умовах євроінтеграції. Це дозволить створити єдину термінологію для спілкування з іноземними партнерами та забезпечити її зрозумілість та доступність для всіх громадян. Культурні аспекти впливають на переклад термінів між мовами. Наприклад, термін *freedom of speech* в англійській мові має інші відтінки значення, ніж його відповідник в українській мові – укр. *свобода слова*. Тому важливо враховувати культурні та історичні аспекти при вивченні та використанні правової термінології. Очевидно, що структура правничої термінології в умовах євроінтеграційних процесів містить різноманітні елементи.

Список використаних джерел

1. Дудок Р. І. Термін та його структурно-семантичний потенціал. *Вісник СумДУ*. 2006. № 3 (87). С. 119–123.
2. Лазарев В. В. Особливості використання юридичної термінології у країнах європейського союзу. *Science Rise: Juridical Science*, 2021. № 3 (17). С. 4–8.
3. Любченко М. І. Юридична термінологія: поняття, особливості, види : монографія. Харків : ТОВ «Видавництво права людини», 2015. 280 с.

4. Чайка О. Новітній погляд на поняття «термін» у лінгвістиці. *Філологічний часопис*, 2020. Вип. 2 (16)., С. 103–110.
5. Юридична енциклопедія. Київ : «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2004. Т. 6. 768 с.
6. Яцишин Н. П. Юридична термінологія як спеціалізована система правових понять. *Термінологічний вісник*, 2013. Вип. 2 (2). С. 99–103.
7. Avila H. *Certainty in Law*. New York : Springer, 2016. 520 p.
8. Larsen-Freeman D. *Techniques and principles in language teaching*. Oxford: Oxford university Press, 2008. 192 p.
9. Rasheed R. A., Kamsin A., Abdullah N. A., Kakudi H. A., Ali A. S., Musa A. S., Yahaya A. S. Self-regulated learning in flipped classrooms: A systematic literature review. *International Journal of Information and Education Technology*, 2020. №10(11). P. 848-853.
10. Schmitt N. *Vocabulary in Language Teaching*. Cambridge: Cambridge University Press, 2000. 224 p.
11. Shih H. C. J., Huang S. H. C. College students' metacognitive strategy use in an EFL flipped classroom. *Computer Assisted Language Learning*, 2020. №33(7). P. 755-784.
12. Spahiu I., Kryeziu, N. A contrastive study of grammar translation method and direct method in teaching of English language to primary school pupils. *Linguistics and Culture Review*, 2021. 5(S2). P. 1022-1029.
13. Thornbury S. *How to Teach Vocabulary*. Harlow, UK: Pearson Education Limited, 2002. 185 p.
14. Zou D. Gamified flipped EFL classroom for primary education: student and teacher perceptions. *Journal of Computers in Education*, 2020. № 7(2). P. 213-228.
15. Wong Y. Z. Written, scratch and spelling languages. *Macrolinguistics and Microlinguistics*, 2021. №2(1). P. 51-65.